

ชื่อเรื่องการค้นคว้าแบบอิสระ

แนวคิดและการกระทำของทันตบุคลากรต่อการ
ดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพช่องปากภายใต้กองทุน
ทันตกรรม จังหวัดลำปาง

ผู้เขียน

นางสาวณัฐริดา ไชยวรรณ

ปริญญา

สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต

อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าแบบอิสระ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทพ. ทรงวุฒิ ดวงรัตนพันธ์

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการศึกษา เพื่อศึกษาแนวคิดและการกระทำของทันตบุคลากรต่อการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพช่องปากภายใต้กองทุนทันตกรรม วิธีเก็บข้อมูลใช้วิธีการวิจัยเชิงพรรณนา ด้วยวิธีการเชิงคุณภาพ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ได้แก่ ตำรา รายงานการศึกษา/วิจัย และการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อศึกษาแนวคิดและการกระทำของทันตบุคลากรต่อการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพช่องปากภายใต้กองทุนทันตกรรม โดยการศึกษาใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ การสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง(semi-structured interview) โดยมีแนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกที่กำหนดโดยนักวิจัย ซึ่งมีประเด็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล และแนวคิดต่อการทำงานส่งเสริมสุขภาพช่องปาก รวมไปถึงสภาพหรือเงื่อนไขที่มีผลต่อพฤติกรรมของทันตบุคลากรต่อการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพช่องปากภายใต้กองทุนทันตกรรม ซึ่งมีการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 17 คน

ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะการทำงานของกลุ่มงานทันตสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำปางเน้นทำงานตามนโยบายที่สั่งการมาจากกระทรวงสาธารณสุขและควบคุมกำกับติดตามการดำเนินงานตามตัวชี้วัดที่ส่วนกลาง จึงทำให้ทันตบุคลากรในจังหวัดลำปางถูกปลูกฝังกรอบแนวคิดเรื่องโรคผ่านการทำงานตามนโยบาย ต่อมาในปี พ.ศ. 2554 สปสช.มีนโยบายกองทุนทันตกรรมโดยใช้กลไกการจ่ายเงินเพื่อให้ทันตบุคลากรมาทำงานส่งเสริมสุขภาพช่องปาก “เชิงรุก” ในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ทันตบุคลากรในจังหวัดลำปางมีกรอบแนวคิดงานส่งเสริม

สุขภาพช่องปากที่เริ่มเปลี่ยนไป โดยเฉพาะทันตแพทย์ที่เริ่มมีกรอบแนวคิดการส่งเสริมสุขภาพแนวใหม่ โดยเริ่มใช้กิจกรรมการสร้างนโยบายสาธารณะที่เอื้ออำนวยต่อการมีสุขภาพที่ดี การสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ และการพัฒนาทักษะส่วนบุคคล แต่ในส่วนของ ทันตภิบาลยังมีกรอบแนวคิดการทำงานส่งเสริมสุขภาพแบบเดิม เนื่องจากช่วงก่อนมีนโยบายกองทุนทันตกรรมบทบาทการทำงานของทันตบุคลากรจะทำหน้าที่เป็นผู้หยิบยื่นให้ (the giver) หรือเป็นผู้ทำให้/จัดตั้งให้ (the doer) ดังนั้นลักษณะการทำงานแบบเดิมส่งผลต่อการทำงานส่งเสริมสุขภาพช่องปากของทันตบุคลากรในพื้นที่ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขใน รพ.สต. ไม่มีส่วนร่วมในการทำงานในพื้นที่ ภายหลังที่มีนโยบายกองทุนทันตกรรม สปสช. ได้ใช้กลไกการจ่ายเงินงบประมาณกองทุนทันตกรรมให้ทันตบุคลากรทำงานส่งเสริมสุขภาพมากขึ้น จึงส่งผลให้ทันตบุคลากรเริ่มมีกระบวนการการทำงานที่ให้บุคลากรฝ่ายอื่นในโรงพยาบาล และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขใน รพ.สต. รวมไปถึง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ผู้นำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพช่องปากในพื้นที่ ดังนั้นบทบาทของทันตบุคลากรในการทำงานส่งเสริมสุขภาพช่องปากเริ่มเปลี่ยนแปลงเป็นผู้ทำหน้าที่เป็นผู้จุดประกาย ผู้กระตุ้นสนับสนุน (The Catalyst/The Facilitator) ซึ่งลักษณะการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพแบบนี้เห็นชัดในกลุ่มเด็กก่อนวัยเรียน แต่ในกลุ่มอื่นยังคงลักษณะการทำงานตามนโยบาย

ผลการศึกษานี้สะท้อนให้เห็นว่าระบบวัฒนธรรมราชการสาธารณสุข เป็นระบบที่มักถ่ายทอดแบบสั่งการและถ่ายทอดวิธีการหรือกิจกรรมมากกว่าการให้ความสำคัญกับปรัชญาแนวคิดของโครงการ สำหรับการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพช่องปากภายใต้้นโยบายกองทุนทันตกรรมก็มีลักษณะเดียวกัน ส่งผลให้ทำงานส่งเสริมสุขภาพช่องปากไม่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่ การดำเนินงานและการประเมินผลมุ่งประเมินผลเพียงแค่ผลลัพธ์ (output) ดังนั้นหากจะช่วยสนับสนุนให้เกิดโครงการส่งเสริมสุขภาพช่องปากที่ช่วยให้เกิดผลกระทบ (impact) ต่อสุขภาพช่องปากของประชาชนให้ดีขึ้น กระทรวงสาธารณสุข และสำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัยควรจะมีตัวชี้วัดที่ประเมินกระบวนการ (process) การดำเนินโครงการส่งเสริมสุขภาพช่องปาก เพื่อเอื้อให้ทันตบุคลากรสามารถใช้องค์ความรู้การส่งเสริมสุขภาพมาพัฒนางานส่งเสริมสุขภาพช่องปากให้ดียิ่งขึ้น

Independent Study Title Concept and Performance on Oral Health Promotion
Procedure of Dental Health Personel Under The Dental
Fund, Lampang Province

Author Ms. Nattida Chaiwan

Degree Master of Public Health

Independent Study Advisor Asst. Prof. Dr. Soungvuth Toungratanaphan

ABSTRACT

This qualitative research has purpose to explore the concept and performance on oral health promotion procedure of dental health personel under the dental fund. This study took place in Lampang province. Purposive sampling was used to recruit 17 persons include directors, dental health personels and public health personels. Data was obtained through in-depth interviews, using the open-ended questions (semi-structure interview). Data analysis was undertaken by content analysis

The main result of this study illustrated dental health promotion procedure of dental public health department of Lampang Provincial Public Health Office which follow the policy from The Ministry of Public Health. Concept on oral health promotion is “Disease Oriented”. The purpose of this concept want to decrease dental caries. So the dental personel take action as the giver/the doer. In 2011, National Health Security Office (NHSO) set up dental fund policy. The purpose of this policy want to increase people access to oral health promotion and dental treatment. Moreover NHSO want to make proactive oral health promotion procedure instead of passive oral health promotion working. Because NHSO believe the good health could take place in the community which strong and support the people be healthy. Therefore NHSO set up payment mechanism to guide dental personel do proactive oral health promotion and take action

as the catalyst/the facilitator on oral health promotion. Then the concept on oral health promotion procedure of Lampang's dental health personnel began to change to concept "Health Oriented".

Because of the culture of The Ministry of Public Health was defined dental health personnel working follow the policy and control output by indicators. Therefore it could make performance on oral health promotion procedure has a little change although NHSO set up dental fund policy. So The Ministry of Public Health should decrease the output indicators and increase the outcome or impact indicators which support the dental health personnel adopt concept "Health Oriented" and focus on the process of oral health promotion.